

Katalán nyelvpolitika

Samuel P. Huntington amerikai politológus az identitás hat forrását különíti el, úgymint leíró,¹ területi, politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális faktorok.² Jelen tanulmány utóbbiakkal foglalkozik, és a katalán identitás kulturális gyökereit, ezen belül a nyelvi aspektusokat vizsgálja. A Franco-diktatúra utáni időszak, tehát az elmúlt harminc év történései kerülnek elemzésre. Alapvető forrásként a nyelvvel kapcsolatos törvényi szabályozás és ennek módosulásai, illetve a katalán nyelvi kampányok szolgáltak.

Előzmények

A Katalán-Aragóniai Királyság 1137-ben jött létre, s ebből, tehát a 12. századból valók az első katalán írásos emlékek. A következő század a terjeszkedés időszaka volt, ekkor szerezték meg Valenciát és a Baleári-szigeteket, ahol így megjelent és elterjedt a katalán nyelv. Aragóniai Ferdinánd és Kasztíliai Izabella házassága, és ezzel a két korona egyesülése, majd a spanyol egység kialakulása Katalóniát politikailag háttérbe szorította. A terület később, 1659-ben a pireneusi béke³ következtében ketté is szakadt, egy része spanyol fennhatóság alatt maradt, másik része a franciákhoz került. A spanyol örökösödési háborúban a katalán előkelők a Habsburg trónkövetelőt támogatták. Ezért, amikor XIV. Lajos unokája, a Bourbon Fülöp került a spanyol trónra, a katalánok nem sok jót remélhettek. A megjelenő abszolutista monarchia egyébként is a régiók beolvasztására, központosításra és egységre törekedett. 1714-ben az uralkodó a *Nova Planta* rendelettel a katalán történelmi intézményeket és belső jogrendet eltörölte. Így szűnt meg tehát a 14. századi előzményekre visszatekintő *Diputació del General*, a mai *Generalitat* elődje. VII. Ferdinánd 1833-as halála a spanyol abszolutista monarchia és egyben az ún. hosszú 18. század végét jelentette. Az ezt követő *renaixença*, azaz katalán(ul) újjászületés, már a modern kor terméke volt, egy olyan rendkívül fontos politikai és kulturális vetületekkel bíró mozgalom, amely a 19. századtól egészen a 20. század első harmadáig tartott. 1840-től került például kiadásra a *Biblioteca d'Autors Catalans*, amely a katalán nyelven publikáló szerzőket gyűjtötte össze, a spanyol *Biblioteca de Autores Españoles* mintájára. 1879-től jelent meg az első katalán nyelvű napilap, a *Diari Català*, a 20. század elején tartották az első nemzetközi katalán kongresszust, az *Institut d'Estudis Catalans* (Katalán Tanulmányok Intézete) pedig 1907-ben létesült.⁴ Hét évvel később, 1914-ben a négy katalán provincia (Barcelona, Tarragona, Lleida és Girona) létrehozta a *Mancomunitat*-ot, amelynek elsősorban a kulturális, nyelvi és oktatási ügyekre volt befolyása. Olyan

alpművek jelentek meg ekkor, mint a *Normes Ortogràfiques*, 1913 (Helyesírási szabályzat), és a *Gramàtica Catalana*, 1917 (Katalán nyelvtan).⁵ Szintén Pompeu Fabra munkája a *Diccionari General de la Llengua Catalana* (Katalán értelmező szótár).⁶ Ez már a *Mancomunitat* megszűnése után,⁷ a harmincas években látott napvilágot. Katalónia 1931-ben helyi önkormányzatot kapott, a történelmi intézmények pedig, hacsak egy igen rövid időre is, de helyreálltak. A polgárháború után kialakuló, s majdnem negyven évig fennálló Franco-diktatúrában azonban a nyelvi illetve kulturális másság tiltottá vált. Bár a hatvanas években volt bizonyos enyhülés, s egyes katalán kulturális szervezetek megalakulhattak illetve működhettek, mint például az *Òmnium Cultural*,⁸ alapvető változásra csak Franco halála után, a demokratikus átmenet megkezdődésével került sor. A jogi keretet az 1978-as spanyol alkotmány, az 1979-es katalán autonómiastátútum és az 1983-as katalóniai nyelvi normalizációs törvények biztosították.

Az 1978-as spanyol alkotmány a spanyol nemzet megbonthatatlan egységéből indult ki, s ezen a rendszeren belül hozott létre egy hármas tagolású közigazgatási formát, amelynek egyes szintjeit az önkormányzatok, a provinciák és az autonóm közösségek alkotják. Tizenhét ilyen közösség jött létre, köztük a teljes önkormányzatisággal rendelkező Katalónia. Az alkotmány kimondta, hogy: „A kasztíliai az ország hivatalos nyelve. Minden spanyolnak kötelessége ismerni, és joga van használni. A többi spanyol nyelv szintén hivatalos lesz az érintett autonóm közösségekben, alapszabályaiknak megfelelően.”⁹ Azaz, Katalóniában a spanyol mellett hivatalos lehet a katalán is. Ugyanakkor viszont Spanyolország más, azaz Katalónián kívül eső területein a katalán nem hivatalos nyelv, csakis a katalán autonóm közösségben. Az alkotmányban szerepel továbbá, hogy: „Spanyolország eltérő nyelvi sajátosságai kulturális kincsünk részei, s különleges figyelemben és védelemben részesülnek.”¹⁰ A kulturális sokszínűség tehát értéként jelenik meg.

Az 1979-es katalán autonómiatörvény kimondja, hogy Katalóniának saját nyelve a katalán, hogy Katalóniában hivatalos nyelv a katalán, illetve hivatalos a kasztíliai spanyol is, mint a spanyol állam hivatalos nyelve. Szerepel a törvényben továbbá, hogy a *Generalitat* biztosítja mindkét nyelv a mindennapi életben való, és hivatalos használatát, és meg fogja teremteni a szükséges feltételeket a két nyelv teljesen egyenlőségéhez.¹¹ Az autonómiastátútum nyelvi rendelkezésein alapul, azokat dolgozza ki részletesen az ún. nyelvi normalizációs törvény (1983/7. tv.).

A törvény bevezetője a következőképp érvel:

„A katalán nyelv alapvető szereppel bírt Katalónia kialakulásában. A saját nyelv a mindennapi kommunikáció eszköze és a mély történelmi gyökerekkel rendelkező kulturális egység szimbóluma. Továbbá, a katalán emberek földjükhöz és egyedi kultúrájukhoz való hűségének tanúbizonysága. A katalán gyakran integrációs eszközként is szolgált, amely lehetővé tette minden

Katalóniában élönek, hogy teljes mértékben osztozhasson békés együttélésünkben, tekintet nélkül földrajzi származására.

*Katalóniának saját földjén alakult ki az a nyelv, amit később más területekkel is megosztott, s amelyekkel nyelvi közösséget alkot. Ez a közösség a századok során számos kulturális értéket szült. A katalán nyelv azonban manapság rendkívül nehéz helyzetben van, hiszen jelenléte a hivatalos szférában, az oktatásban és a közmédiában elenyésző.*¹²

A normalizációs törvény éppen ezért elsősorban erre a három területre koncentrál. Kimondja többek között, hogy a katalán parlament által jóváhagyott törvényeket egyidejűleg katalánul és spanyolul is meg kell jelentetni a hivatalos közlönyben (*Diari Oficial de la Generalitat*);¹³ a katalán a *Generalitat* és az önkormányzatok nyelve; a helynevek csak katalán formájukban hivatalosak; az egyetemi szint alatti, tehát az általános iskolai és gimnáziumi oktatásban kötelező a katalán és a kasztíliai tanítása; továbbá, hogy a *Generalitat* segíteni és fejleszteni fogja a katalán nyelvű könyvkiadást, illetve a közművelődés és -szórakoztatás egyéb, katalán nyelvű formáit, mint például a színházi és filmes produkciók. A normalizációs törvény alapvető céljai a katalán nyelv védelme, használatának biztosítása hivatalos nyelvként, és a mindennapi kommunikációban, illetve a katalán népszerűsítése és terjesztése a lakosság körében.

Ezzel elértünk az elemzés kiindulópontjához, a hetvenes évek második feléhez, a nyolcvanas évek elejéhez, amikor is úgy becsülték, hogy a Katalóniában élők kb. 60%-a tudott katalánul.¹⁴ A tanulmány célja, hogy bemutassa, azóta milyen változások történtek.

Katalán nyelvi szabályozások és kampányok

A *Generalitathoz* a Kulturális Hivatal révén kötődik az 1980-ban létrehozott Nyelvi Főosztály (*Direcció General de Política Lingüística*). Feladata a katalán kormány nyelvpolitikájának tervezése, koordinálása és végrehajtása. A Nyelvi Főosztály felelős a nyelvi kampányokért is. Ezeket azért érdemes külön-külön is elemezni, mert hűen tükrözik azokat a kihívásokat, amelyekkel a katalánnak a tanulmányozott időszakban szembesülnie kellett.

Az első kampány még a nyolcvanas években született, a normalizációs törvény előtt, azt előkészítendő. A mottó „*El català, cosa de tots*” – A katalán mindenki ügye – kivétel nélkül minden társadalmi réteghez szólt. Legfőbb üzenete, hogy a katalánért mindenkinek tennie kell.

A második kampány a nyolcvanas évek közepén zajlott. Továbbra is a lakosság felelősségét hangsúlyozta, s megpróbálta a katalánokat a nyelv mögött, pontosabban, a *nyelvért* mobilizálni. Elsősorban az idősebb generációt szólította meg. Erre utal a kampány elnevezése, „*Depèn de vostè*”, azaz „Öntől függ, Önön

múlik”. Öntől függ, hogy milyen nyelvet használnak a családban. Önön múlik, hogy a legifjabbak, akik már a Franco halála utáni demokratikus Spanyolországban születtek, s akiknek megvan a lehetőségük arra, hogy tanulmányaikat katalánul végezzék, ténylegesen katalán anyanyelvűek legyenek.

A harmadik nyelvi kampány közel egy évtizedes szünet után, 2003-ban indult el. „*Tu ets mestre*”, azaz „Te vagy a tanár”, hangzott a mottó. Ez a kampány egyrészt a bevándorlókat célozta meg, tehát azokat a külföldieket, akik Katalóniában egyre nagyobb számban telepedtek meg, másrészt a katalán lakosságot, hiszen az ő aktív közreműködésüket igényelte annak érdekében, hogy a külföldiek megtanuljanak katalánul.

Spanyolország hagyományosan kibocsátó állam volt, ez a tendencia azonban a 20. század második harmadában megfordult, és az országba kezdtek többen érkezni, mint amennyien elvándoroltak. A 21. századra a bevándorlás tömegessé vált, olyannyira, hogy míg 1999-ben a spanyol lakosságnak mindössze 2%-a volt külföldi, ez az arányszám 2009-re meghaladta a 12%-ot.¹⁵ Mindössze egy évtized alatt tehát az összlakosságon belül a külföldiek aránya kb. 10%-ot nöött, ez számszerűleg nagyjából 5 millió főt jelent. A spanyol lakosság a migránsokkal viszonylag toleránsnak tekinthető, főleg azért mert *saját* 20. századi, azaz nem túl régi történeti tapasztalatokkal rendelkezik a migrációról (spanyol köztársasági emigráció és spanyol vendégmunkások). Maguk a spanyolok is voltak migránsok, ezért az országukba történő bevándorlást jobban el tudják fogadni. Ugyanakkor az, hogy a külföldiek aránya és száma ilyen nagy mértékben ugrott meg mindössze néhány év alatt, a spanyolok tűrőképességét is próbára tette. Spanyolországban belül Katalónia különösen érintett területté vált, hiszen a katalán gazdaság vonzereje miatt a spanyol átlagon felüli számban érkeztek ide migránsok. Míg Katalóniában Spanyolország lakosságának 15-16%-a élt, az országba migrálók 17-21%-a választott katalán területeket,¹⁶ azaz, nagyjából minden ötödik érkező. A több mint egy millió külföldi letelepülése óriási kihívást jelentett.¹⁷ Lehet ennyi külföldit integrálni? Meg lehet ennyi bevándorlónak tanítani a nyelvet? A katalán vezetés szerint igen, lehet. Sőt, kell. A migráció nemcsak kihívás, hanem egyúttal óriási lehetőség is, mert a katalán olyan pezsgésnek indulhat, s a katalánul beszélők száma olyan emelkedést produkálhat, ami nemcsak a nyelv (és kultúra) túlélését biztosítja, hanem a katalán előkelőbb helyét is az európai nyelvek között.

Felnőtt nyelvoktatási hálózatot építettek ki. Ezt az 1988-ban létrehozott *Consortori per a la Normalització Lingüística* (CPNL) koordinálja. 22 központtal és nagyjából ezer alkalmazottal rendelkezik, és mintegy 100.000 főt oktatnak.¹⁸ Készültek nyelvkönyvek is külföldieknek: írtak berber, román, arab, kínai és urdu nyelven beszélőknek katalán tananyagokat.¹⁹ 2003-tól meghirdetésre került az ún. nyelvi tanuló párok önkéntes program (*Voluntariat per la llengua*), amellyel a „Te vagy a tanár” kampányhoz hasonlóan, a katalán lakosságot próbálták az integrációs kísérletbe bevonni. A párból a tanár katalán vagy katalánul beszélő személy, a

tanuló pedig a nyelvet megtanulni kívánó bevándorló. A programban számos katalán híresség,²⁰ politikusok, írók vettek és vesznek részt, és nagy sikernek örvend. A párok száma 2003-ban 1.490, 2007-ben 6.300 volt. Az Európai Bizottság a kampányt az ötven legsikeresebb, az újonnan érkezők nyelvtanítása terén tett kezdeményezések közé sorolta.²¹

A 2003-as „Te vagy a tanár” nyelvi kampányt két évvel később újabb követte, „*Dona corda al català*”, szót a mottó, amit talán úgy lehetne fordítani, hogy „Ne hagyd abba a katalánt!”, azaz folytasd, természetesen katalánul. Ne válts tehát másik nyelvre. A katalánul beszélők ugyanis mind ismernek más nyelveket is: a Spanyolországban élők tudnak spanyolul, a franciaországiak franciául, a L'Alguerben élő katalánok pedig olaszul. A kampány célja, hogy az élet minél több területén legyen használatos a katalán. „Ne szégyelj katalánul beszélni! Beszélj szabadon!” – szól a felhívás, és azt kéri a katalánoktól, hogy amikor beszédbe elegyednek valakivel, katalánul tegyék. Még akkor is, ha nem ismerik az illetőt, vagy úgy gondolják, hogy esetleg más nyelven jobban tud. Cél a katalánt minél többet használni, s használatára ezáltal másoknak is alkalmat biztosítani.

A legutóbbi, 2009-2010-es kampány „*Encomana el català*” (Ajánld a katalánt), ezt a vonalat viszi tovább. A katalán használatát olyan szférákra próbálja kitágítani, amelyek eddig kevésbé voltak jellemzőek. Ilyen például az elektronikus kommunikáció.

A sikeres rendszerváltás, Spanyolország az európai integrációhoz történő csatlakozása illetve az elmúlt évek tapasztalatai, elsősorban a nagy arányú bevándorlás, a katalán identitásban is változásokat eredményeztek.²² Nemcsak a katalán identitás módosult azonban, változtak, változniuk kellett a hetvenes évek végén, nyolcvanas évek elején megalkotott szabályozási kereteknek is. 1998-ban új nyelvtörvény lépett az 1983-as helyébe, 2006-ban pedig az 1979-es alaptörvényt váltotta fel új autonómiastatútum.²³ Ezekben nagy hangsúlyt kap a katalán Katalóniában való használata és ennek további előmozdítása, tekintettel a katalánul nem tudó bevándorlók jelentős számára. A 98-as nyelvtörvény az *Institut d'Estudis Catalanst* jelölte meg, mint nyelvi autoritást.²⁴ Az 1907-ben létrehozott barcelonai székhelyű intézmény a 20-21. század fordulóján látványos növekedésnek indult. Sorra nyíltak vidéki kirendeltségei: Perpinyà (1999), Castelló (2001), Alacant és Lleida (2005).

Ugyanakkor az említett új szabályozások már nemcsak magára Katalóniára fókuszálnak, hanem sokkal tágabb keretekben gondolkoznak.

1998-as nyelvtörvény,

6. cikk: *A katalán nyelv egysége*

„*Katalónia osztozik a katalán nyelv örökségén azon területekkel, melyekkel azonos nyelvi közösséget alkot. A Generalitatnak örködni kell a katalán egység védelme felett. Feladata továbbá elősegíteni a katalán használatát,*

külső projekcióját illetve a kommunikációt a különböző katalánul beszélő területek között.”

2006-os autonómiastatútum,

12. cikk: *Katalóniához történelmi, nyelvi és kulturális alapon kötődő területek*

„A Generalitat feladata, hogy elősegítse a párbeszédet, a kulturális cserét és az együttműködést azokkal a közösségekkel és területekkel – legyenek a spanyol állam részei vagy sem –, amelyek történelmi, nyelvi és kulturális szálakkal kötődnek Katalóniához.” [...]

13. cikk: *Katalán közösségek külföldön*

„A Generalitatnak, a törvény által meghatározott keretek közt, fejlesztenie kell szociális, gazdasági és kulturális kapcsolatait a külföldön élő katalán közösségekkel, és számukra a szükséges segítséget meg kell adni.” [...]

Jelenleg kb. 9 millióan beszélnek katalánul, közülük 5 millióan élnek Katalóniában. A többiek pedig részben spanyol területeken (Franja de Ponent, Valencia és a Baleári-szigetek), részben a spanyol államon kívül élnek (Andorra, Dél-Nyugat Franciaország, L'Alguer Szardinia szigetén). Mivel jelentős katalán közösségek találhatók a spanyol államhatárokon túl, és a katalánul beszélőknek csaknem a fele nem Katalóniában él, a *Generalitat*nak életbevágó, hogy ezekkel az említett területekkel szoros kapcsolatban lehessen. Az Európai Unió nagy lehetőség, hiszen olyan keretet kínál, amelybe Andorra kivételével az összes katalánul beszélő terület beletartozik.

A katalán kormány és különféle katalán szervezetek jelentős lobbitevékenységet fejtenek ki. Az Európai Parlament 1990. december 11-i határozata a közösségi nyelvekről és a katalánról (A3-169/90), Katalónia és a Baleári-szigetek parlamentjeinek kezdeményezése nyomán született. A határozat kimondja többek közt a Közösségek alapvető dokumentumainak és szerződéseinek katalán nyelvű publikálását; azt, hogy az európai intézményekkel kapcsolatos, a különféle hírközlési csatornákon át terjesztett információk katalánul is elérhetőek legyenek, illetve azt, hogy az európai nyelvtanulási és nyelvi tökéletesítő programokban a katalánnak is szerepelnie kell.²⁵

A katalán-uniós kapcsolatok fontos fóruma az 1994-ben alapított Régiók Bizottsága, melyben az összes spanyolországi autonóm közösség, köztük természetesen Katalónia is képviselteti magát. Az Európával való kapcsolattartás másik jelentős szerve az 1982-ben a *Generalitat* közreműködésével létrehozott *Patronat Català pro Europa* volt. Közvetlenül Brüsszelben lobbizott, saját irodát tartott fenn a belga fővárosban. 2007-ben a szervezet átalakult. Új neve, *Patronat*

*CatalunyaMón*²⁶, jól mutatja céljai és tevékenysége kiszélesedését: a katalán jelenlétet már nemcsak Európában igyekeznek növelni, hanem az egész világon. Katalán kereskedelmi kirendeltségek a világ 5 kontinensén működnek. A *Consortori de Promoció Comercial de Catalunya* (COPCA) irodák elsősorban mégis Európában találhatók, összesen 14, közülük egy Budapesten. Nemcsak kereskedelmi képviselők, hanem ennél szélesebb tevékenységet látnak el.

Jordi Pujol, a Generalitat volt elnöke így fogalmazott:

„Katalóniának nem lehet külpolitikája olyan értelemben, mint egy országnak. De lehetnek a határain túl ható cselekedetei. Kulturális és művészi téren, eszmék és társadalmi kezdeményezések területén, illetve a gazdasági és egyetemi szférákban. Ezekkel együttesen lehet politikát csinálni, és szerezni bizonyos jelenlétet, befolyást, és mindenekelőtt megbecsülést.”²⁷

Az aráni

1996-ban Barcelonában rendeztek nemzetközi konferenciát a nyelvi jogokról. A tanácskozáson elfogadásra került a Nyelvi Jogok Egyetemes Nyilatkozata. A kezdeményezés részben a Nemzetközi PEN Clubtól, részben pedig a *Centre Internacional Escarré*²⁸ per a les Minories Ètniques i les Nacions (CIEMEN) szervezettől eredt. A CIEMEN 1978-tól működik katalán területen. Háromhavonta megjelenő kiadványában az *Europa de les Nacions*-ban többször jelentek meg az okszitán kisebbségekkel, illetve Okszitániával foglalkozó írások.

Az aráni az okszitán nyelvek közé tartozik. Katalóniában, az Arán-völgyben (Arres, Bausen, Es Bordes, Bossost, Canejan, Les, Naut Arán, Vielha e Mijarán y Vilamos) beszélik. Az aránit már említette a 1979-es auronómiastatútum és az 1983-as nyelvi normalizációs törvény is, mint Katalónia nyelvi örökségének részét, amelyet védeni és oktatni kell. 1990-ben a völgy teljes autonómiát kapott,²⁹ a 2006-os alaptörvény pedig a következőket mondta ki: „Az okszitán nyelv, amelyet az Arán-völgyben aráninak neveznek, ezen terület saját, Katalóniának pedig hivatalos nyelve [...]”³⁰ Katalónia tehát háromnyelvű területté vált. Okszitán nyelveket még francia és olasz régiókban beszélnek, egyik nyelv sem rendelkezik azonban hivatalos státusszal. Következésképp a katalán lépés úttörő jellegű. 2010-ben újabb törvényt hoztak az aránival kapcsolatban. Ez részben a korábbi rendelkezéseket fejleszti tovább, így az Arán-völgyre koncentrál, részben pedig kifelé tekint (4. cikk: Az okszitán nyelv egysége, 24. cikk: Együttműködés más okszitánnyelvű területekkel, 25. cikk: Az okszitán nyelv külső projekciója).

„Az okszitán nyelv Katalónia, és különösen Arán öröksége, melyen más európai területekkel osztozik. A Generalitatnak és Arán Általános Tanácsának együtt kell működnie más okszitán területek intézményeivel, az okszitán egységének védelmében. [...]”³¹

„A Generalitatnak, Arán Általános Tanácsával együttműködve feladata az, hogy az okszitán nyelv az európai nyelvi sokszínűség részeként elismertessék, és az Európai Unió eme területtel kapcsolatos tevékenységében és programjaiban jelen legyen.”³²

Az aráni nemcsak az Arán-völgyben kapta meg a hivatalos nyelv státuszt, hanem egész Katalóniában. A katalán vezetés ezt szeretné elérni a katalán esetében a spanyol kormánynál. Azaz, hogy a katalán ne csak Katalóniában, hanem Spanyolország egészében hivatalos nyelvnek számítson. Ha a katalán hivatalos nyelvvé válna Spanyolországban, akkor minden bizonnyal az Európai Unióban is megváltozna a státusza, és hivatalos nyelvként kezelnék. Jelenleg az uniós dokumentumok egy része katalánul is elérhető, ezek azonban nem számítanak hivatalosnak. A 2006-os autonómiastátútum kimondja, hogy cél az, hogy a katalán nyelv nemzetközi fórumokon jelen legyen, illetve, hogy nemzetközi, elsősorban kulturális jellegű szerződéseket katalánul is hivatalos formába öntsének. Deklarált szándék továbbá, hogy a katalán az Európai Unió hivatalos nyelvei közé kerüljön.³³

***

A katalán vezetés nemzetközileg aktív, példamutató szerepet kíván játszani, amit elsősorban Katalónia belső eredményeire alapoz, úgymint gazdasági teljesítőképesség, a katalán nyelv és kultúra fejlesztése és az aráni felkarolása. A cél már nem egyszerűen a katalán identitás megőrzése és Katalónia túlélésének biztosítása, hanem Katalónia nemzetközi presztízsének növelése. A katalánok tehát példát szeretnének mutatni, sőt példát szeretnének statuálni. Ha Katalóniának 'jól megy', és nemzetközi súlya nő, ezt latba vetheti annak érdekében, hogy nagyobb engedményeket szerezzen Madridtól, mint például a katalán nyelv hivatalossá tétele, vagy akár Spanyolország föderatív irányú átalakítása.

Jegyzetek

- ¹ Például kor, származás, nem. Olyan adatok, amiket általában egy hivatalos irat kitöltésekor kérnek tőlünk.
- ² Huntington, Samuel: *Kik vagyunk mi? Az amerikai nemzeti identitás dilemmái*. Európa Kiadó, Budapest, 2005, p. 58.
- ³ Az 1635 óta tartó francia-spanyol háborút zárta le.
- ⁴ Alapítója Enric Prat de la Riba. Az akadémia eredetileg négy részlegre oszlott: történelem, építészet, irodalom és jog.
- ⁵ Pompeu Fabra i Poch (1868–1948). Katalán nyelvész és kémikus.
- ⁶ Közismert nevén, El Fabra.

- ⁷ A *Mancomunitat* Primo de Rivera diktatúrája alatt, 1925-ben szűnt meg.
- ⁸ 1961-ben alakult, majd néhány év betiltás után 1967-ben újra legális lett. Ma is működik, célja a katalán nyelv, kultúra és identitás védelme és megerősítése.
- ⁹ SZILÁGYI ISTVÁN: *Európa és a hispán világ*. Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém, 1998, p. 106.
- ¹⁰ Spanyolország alkotmánya. Bevezető cím, 3. cikk, 3. DR. KOVÁCS ISTVÁN, DR. TÓTH KÁROLY (szerk.): *Nyugat-Európa legújabb alkotmányai*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1990, p. 320.
- ¹¹ Részletek az 1979-es autonómiastatútumból. Estatut d' Autonomia de 1979, Article 3, Forrás: a Generalitat de Catalunya weboldala, <http://www.gencat.cat/generalitat/cas/estatut1979/index.htm>, letöltve 2011.09.10.
- ¹² *Law 7/1983 of April 18 of Linguistic Normalisation in Catalonia*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Súria, 1995, p. 7.
- ¹³ Az eredeti törvényben az szerepelt, hogy „Abban az esetben, ha a törvény értelmezével kapcsolatban viták merülnének fel, a katalán szöveg tekintendő hivatalosnak.” A 6. cikkely utóbbi kitételét az alkotmánybíróság azonban 1986-ban alkotmányellenesnek nyilvánította.
- ¹⁴ LEPÊTRE, MARC: *The Catalan Language Today*. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1992, pp. 15–16.
- ¹⁵ Instituto Nacional de Estadística, España: *Cifras oficiales de población*. Datos a 1 de enero, 1999–2010, <http://www.ine.es/jaxi/tabla.do>, letöltve 2010.08.25.
- ¹⁶ Crecimiento migratorio, <http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=5&id=8706&dt=200900&lang=es>, és Población total, <http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=5&id=8701&dt=201100&lang=es>, a katalán statisztikai hivatal oldalai (*Institut d'Estadística de Catalunya*, IdesCat) letöltve 2011. 08. 22.
- ¹⁷ A Franco-rendszer alatt is volt egy bevándorlási hullám, amely során Spanyolország más területeiről spanyolajkú betelepülők érkeztek Katalóniába, elsősorban az ötvenes és hatvanas években.
- ¹⁸ Què es el CPNL? <http://www.cpnl.cat/qui-som>, letöltve 2011. 09. 20. és Bernat, Joan I Mari: *The Cornerstones of Language Policy in Catalonia*, Universitat de Barcelona weboldala, <http://www.ub.edu/slc/socio/cornerstones.pdf>, letöltve 2011.10.11.
- ¹⁹ A felsorolt nyelvek jól tükrözik a bevándorlók főbb csoportjait. A Padrón Nacional adatai szerint kb. 275.000 marokkói, 100.000 román, 46.000 kínai, 35.000 pakisztáni és 20.000 indiai élt 2010-ben Katalóniában.
- ²⁰ Például Jordi Pujol.
- ²¹ A CPNL weboldala, <http://exposicio.cpnl.cat/cronologia/>, letöltve 2011. 10. 11.
- ²² Eme identitáskeresés gyümölcsei többek között a következő kötetek:
- SOL, ÁGATA, FERRER, JORGE (szerk.): *Llibre L'enriquiment de la pèrdua* [Veszteségből szerzett gazdagság]. Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiats (CCAR), Barcelona, 2007. Benne kilenc, Katalóniába menekültként érkezett szerző munkája:

Pius Alibek (Irak), Nazanín Amirian (Irán), Jorge Barudy (Chile), Marija Djurdjevich (Jugoszlávia), Jorge Ferrer (Kuba), Cristina Peri Rossi (Uruguay), Bashkim Shehu (Albánia), Inongo vi-Makome (Kamerun) és Monika Zgustova (Csehszlovákia).

- PATRICIA GABANCHO: *El preu de ser catalans* [A katalánság ára]. Meteora, Spanyolország, 2007.
- JOSEP M. PUIGJANER: *Ser catalán, ¿qué es eso?* [Katalánnak lenni. Mit jelent ez?]. Xarxa Cultural, Spanyolország, 1987.
- JOSEP M. PUIGJANER: *Una Catalunya sin Espana. Carta de un escritor catalán a sus amigos españoles* [Katalónia Spanyolország nélkül. Egy katalán író levele spanyol barátainak]. Milenio, Spanyolország, 2007.
- EDMUNDO SEPA BONABA: *Els negres catalans. La immigració africana a Catalunya* [A fekete katalánok. Afrikai bevándorlás Katalóniába]. Alta Fulla, Barcelona, 1993.

²³ Magyar kutatások a katalán autonómiáról:

- ÉLTETŐ ANDREA, HERCSUTH ANDREA: „Katalónia modernizációja és a katalán modell”, *Magyar-svéd online források* honlapja, kisebbségi dosszié, <http://www.hunsor.se/dosszie/kataloniamodernizacioja.pdf>, letöltve 2011.10.11.
- DOMONKOS ENDRE: „A katalán autonómia és kibővítésének aktuális kérdései”, *EU Working Papers*, 2010/2, pp.73–86.
- DOMONKOS ENDRE: *Nemzetközi autonómia-modellek és kisebbségi kérdés. A katalán regionális autonómia és tapasztalatai*. Ph.D. értekezés, Budapest, 2010, Budapesti Corvinus Egyetem.
- SIPOS KATALIN: „Katalónia és a „nemzetté válás” alkotmányos folyamata. Az autonómiastátútum reformja, 2003-2006”, Szarka László, szerk.: *Etnopolitikai modellek a gyakorlatban*. Gondolat, Budapest, 2009, pp. 79–91.

²⁴ 1998/1 tv. 6. cikk. 2.

²⁵ Resolución del Parlamento Europeo a3-169/90, de 11 de diciembre de 1990, sobre la situación de las lenguas en la comunidad y la de la lengua catalana (doce-c19, de 28 de enero de 1991), <http://www.caib.es/conselleries/educacio/dgpoling/user/catalaeuropa/castella/castella10.pdf>, letöltve 2011. 10. 10.

²⁶ Tiszteletbeli elnöke a Generalitat aktuális vezetője, elnöke pedig a katalán kormány azon tagja, akinek kompetenciájába a külügyi kérdések tartoznak.

²⁷ JORDI PUJOL: “Editorial”, *El Mediterráneo*, 2011.03.02., www.jordipujol.cat/es/jp/articles/9691, a 2005-ben alapított Centre d’Estudis Jordi Pujol weboldala. Letöltve 2011. 10. 11.

²⁸ Aureli María Escarré i Jané (1908–1968). Szerzetes, apát.

²⁹ 1990/16 tv., 1. cikk, 2.

³⁰ 2006/6 tv., 6. cikk. 5.

³¹ 2010/35 tv., 4. cikk. 2.

³² 2010/35 tv., 25. cikk. 2

³³ 2006/6 tv. 6. cikk. 3.

Törvények

Estatut de Sau, 1979

Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística

Llei 16/1990, de 13 de juliol, sobre el règim especial de la Vall d'Aran

Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística

Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya

Llei 35/2010, d'1 d'octubre, de l'occità, aranès a l'Aran.

Irodalom

ANDERLE ÁDÁM (szerk.): *MTA-SZTE Hispanisztika Kutatási Csoport. Kutatási Közlemények III. A magyar-katalán kapcsolatok ezer éve.* SZTE, Szeged, 2001.

BERNAT, JOAN I MARÍ: The Cornerstones of Language Policy in Catalonia, Universitat de Barcelona weboldala, <http://www.ub.edu/slc/socio/cornerstones.pdf>, letöltve 2011. 10. 11.

DR. KOVÁCS ISTVÁN, DR. TÓTH KÁROLY (szerk.): *Nyugat-Európa legújabb alkotmányai.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1990.

ÉLTETŐ ANDREA, HERCSUTH ANDREA: „Katalónia modernizációja és a katalán modell”, *Magyar-svéd online források* honlapja, kisebbségi dosszié, <http://www.hunsor.se/dosszie/kataloniamodernizacioja.pdf>, letöltve 2011. 10. 11.

DOMONKOS ENDRE: „A katalán autonómia és kibővítésének aktuális kérdései”, *EU Working Papers*, 2010/2, pp. 73–86.

DOMONKOS ENDRE: *Nemzetközi autonómia-modellek és kisebbségi kérdés. A katalán regionális autonómia és tapasztalatai.* Ph.D. értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2010.

HUNTINGTON, SAMUEL: *Kik vagyunk mi? Az amerikai nemzeti identitás dilemmái.* Európa Kiadó, Budapest, 2005.

LEPÊTRE, MARC: *The Catalan Language Today.* Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1992.

PUJOL, JORDI: “Editorial” *El Mediterráneo*, 2011. 03. 02., www.jordipujol.cat/es/jp/articles/9691, letöltve 2011. 10. 11.

Resolución del Parlamento Europeo a3-169/90, de 11 de diciembre de 1990, sobre la situación de las lenguas en la comunidad y la de la lengua catalana (doce-c19, de 28 de enero de 1991), <http://www.caib.es/conselleries/educacio/dgpoling/user/catalaeuropa/castella/castella10.pdf>, letöltve 2011. 10.10.

SIPOS KATALIN: „Katalónia és a „nemzetté válás” alkotmányos folyamata. Az autonómia-státútum reformja, 2003–2006”, SZARKA LÁSZLÓ (szerk.): *Etnopolitikai modellek a gyakorlatban.* Gondolat, Budapest, 2009., pp. 79–91.

Szilágyi István: *Európa és a hispán világ.* Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém, 1998.